

А. М. Тормахова, канд. філос. наук, доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 60, м. Київ, 01033, Україна
tormakhova@ukr.net

А. А. Соловей, магістр культурології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 60, м. Київ, 01033, Україна
anna13solovey@gmail.com

ЯВИЩЕ ІСТОРИЧНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ В КУЛЬТУРІ ХХ–ХХІ СТОЛІТТЯ

Розглянуто явище історичної реконструкції. Наголошено на тому, що його актуалізація в контексті культури ХХ–ХХІ ст. зумовлена зміною тенденцій розвитку суспільства. Формування візуального повороту сприяє акцентуації на формах сприйняття, які орієнтовані на інтерактивність. Існує декілька різновидів історичної реконструкції – "жива історія", турніри. Відтворення елементів повсякденного побуту може бути цінним джерелом інформації про культуру. Поширення явища історичної реконструкції мало надзвичайно великий потенціал для соціокультурної сфери. Історична реконструкція може бути інструментом, за допомогою якого здійснюється модифікація музейних практик. Протягом останніх років спостерігається стійка тенденція до появи театралізованих вистав, які пожеваляють роботу музейних закладів. Актуалізація історичної реконструкції сприяє організації фестивалів, які пов'язані з історичними боями. Вони привертають увагу до військової справи та історії, поєднуючи інтегративну, пізнавальну функції, а також є частиною дозвілля.

Ключові слова: історична реконструкція, музей, фестиваль, культура, дозвілля, візуальні практики.

Постановка проблеми. Сучасна сфера культурно-дозвілля представлена значною кількістю подій. Все більше відчувається потреба у створенні проєктів, які мають не лише розважальний характер, але й значний креативний потенціал. Пошук неординарних форм призвів до актуалізації фестивалів, які занурюють у історичне минуле, надаючи можливість отримати уявлення про добу Середньовіччя, лицарські турніри, обладунки воїнів та їх звичаї. Всі ці чинники обумовлені поширенням явища історичної реконструкції, яке має значний потенціал для розвитку музейних практик, може бути використане в якості методики дослідження науково-дослідними інституціями та сприяє розвитку культурного туризму. Актуальним завданням виступає дослідження специфіки явища історичної реконструкції та виокремлення його потенціалу для становлення культури ХХІ століття.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання трансформації поглядів на культуру, що проявилось у прагненні досліджувати її матеріальний компонент, окреслено у праці Ф. Броделя [1]. Власне явище історичної реконструкції є предметом розвідок таких авторів, як І. Верещагіна, М. Савінцева [2] та О. Драчева [4]. Впровадження елементів реконструкції як методу активізації культурного життя сьогодення окреслено в статтях М. Каулен [5] та А. Тормахової [7]. Українські фестивалі, в тому числі ті, що дотичні до явища історичної реконструкції, проаналізовані в статті Г. Вишневської [3]. Явище історичної реконструкції отримало чималу увагу з боку історичних наук. Разом з тим, будучи частиною культурного життя суспільства, воно потребує ґрунтовного аналізу із точки зору культурології. Неможливо ігнорувати поворот сучасної людини до історичних практик, особливо враховуючи стрімкий розвиток руху, його еволюційні особливості та зростаючу популярність.

Мета статті полягає у дослідженні причин та сутності виникнення явища історичної реконструкції, окресленні провідних тенденцій, якими характеризується культура ХХ–ХХІ століття, та тих проєктів, де історична реконструкція використовується як інструмент пізнання культурної спадщини.

Виклад основного матеріалу дослідження. Перш ніж визначитись з терміном "історична реконструкція", доречно визначити специфіку самого принципу реконструкції. Термін "реконструкція" (від лат. "reconstructio" –

побудова) означає переробку, докорінну перебудову чогось, організацію за абсолютно новим принципом, а також відтворення, відновлення первісного вигляду чого-небудь за рештками або описами [6, с. 350]. Термін "історична реконструкція" може вживатись у двох значеннях. Це може бути позначення діяльності, спрямованої на відновлення зовнішнього вигляду і структури історичного об'єкта, його теоретичне чи практичне моделювання. Подібна реконструкція базується на роботі зі збереженими матеріалами (фрагменти, історичні джерела) за допомогою сучасних наукових методів (комп'ютерне моделювання, відтворення копій, археологічний експеримент). Дана форма реконструкторської роботи має значення для історії, археології, культурної антропології. Також термін "історична реконструкція" може вживатись більш широко, позначаючи відтворення певних історичних процесів, елементів побуту, візуального оформлення житла та т. п.

Чому потрібний підхід, при якому здійснюється аналіз різноманітних практик? Доцільно звернутись до вислову Ф. Броделя: "Матеріальне життя – це люди й речі, речі й люди. Вивчити речі – їжу, житло, одяг, предмети розкоші, знаряддя, грошові кошти, плани сіл та міст – одне слово, все що служить людині, – не єдиний спосіб відчуття її повсякденне існування" [1, с. 13]. Тобто вивчення матеріальної культури дозволяє пізнати причини виникнення тих чи інших явищ минулого. Висвітлення аспектів повсякденного існування надає можливість відтворити епоху у її цілісності.

Історична реконструкція може наразі функціонувати у декількох формах. О. Драчева пропонує виділяти такі різновиди: "жива історія" та турніри (бугурти). "Жива історія" (living history) – наукова дисципліна, що знаходиться на перетині таких дисциплін, як експериментальна археологія та музейна педагогіка. Це відтворення повсякденного побуту мешканців будь-якого місця в певний історичний період, особливо у формі організації "музею живої історії" та/або проведення "фестивалю живої історії", а також уроків "живої історії" в школах" [4, с. 57]. Дана практика сформувалась як відповідь на становлення візуалістики. Поява візуального повороту вплинула на формування прагнення до візуалізації тих досягнень, які існували в минулому. Суха розповідь про минулі події надзвичайно важко сприймається в умовах поширення цифрової культури. Людство призвичаюється до подій, які шокують, вражають, надихають, і здебі-

льшого вплив здійснюється саме через візуальні подразники. Для living history характерна інтерактивність та доступність для людей поза реконструкцією. Це діяльність, яка включає в себе історичні інструменти, заходи та одяг як інтерактивну презентацію, яка має на меті дати спостерігачам та учасникам відчуття кроку назад у часі. Це не обов'язково відтворення конкретної події в історії, скоріше це показова історична реконструкція, до певної міри театралізована.

Діяльність реконструкторів-практиків має надзвичайно важливий потенціал для аналізу культури минулого та відтворення її в сучасних реаліях. "Учасники реконструкції досліджують історичні матеріали про виготовлення предметів побуту, одягу, їжі для того, щоб відтворити їх за старовинними технологіями; також аналізують і відтворюють звичаї і моральнісніть тієї чи іншої епохи. А дехто захоплюється військовою історією, виготовленням зброї, обладунків і всього того, що відноситься до військової тематики, займаються історичним фехтуванням, боями на мечач і іншими бойовими мистецтвами" [2, с.110].

Поширення явища історичної реконструкції мало надзвичайно великий потенціал для соціокультурної сфери. Протягом останніх років спостерігається стійка тенденція до появи театралізованих вистав, які поживляють роботу музейних закладів. Чимало музеїв (як приватних, так і тих, що перебувають у державній власності) перейняли практику проведення театралізованих реконструкцій, які відтворюють специфіку чайних церемоній, вбирання у вікторіанську добу чи лицарських обрядів. Подібні заходи дозволяють збільшити зацікавленість у проєктах, що впроваджуються музеями, та надати можливість не теоретично, а практично відтворити минулі століття. Перспективи розвитку музейної справи полягають саме у впровадженні проєктної діяльності, яка доцільна саме у вимірах, що дотичні до історичних практик культури. "Так, у "класичному" Музеї мистецтва ім. Богдана і Варвари Ханенків на протязі місяця проводилась виставка "Музей-Couture. Історичний костюм у творах мистецтва та авторських реконструкціях", що поєднала театралізацію із залученням історичних персонажів, вбраних у строї XIV–XIX століть, коментовану церемонію вечірнього туалету королеви Єлизавети I Англійської, урочисту павану" [7, с. 11]. Дана практика починає впроваджуватися у вітчизняному просторі під впливом ряду тих, що наявні у закордонних музеях. Це інтерактивні практики у Touch Gallery Лувру, MoMA, програмі Hands on Desks Британського музею.

Програма Hands on Desks – це окремі зони (столи) в рамках постійної експозиції, де під наглядом навченого волонтера можна потримати в руках не тільки репліки, а й деякі реальні артефакти, розпитати про них, обмінятися своїми враженнями. У той же час 96 % відвідувачів, які підходили до цих столів, відзначали, що це значно поліпшило якість їхнього візиту в музей [9]. У Луврі створена Touch Gallery [8], де проходять тематичні експозиції для людей з вадами зору, а також дітей і просто всіх бажаних вивчити на дотик зліпки музейних витворів мистецтва (переважно скульптур – і давніх, і сучасних). Раз на кілька років експозицію змінюють, а вже зняті з показу експонати подорожують іншими музеями як гостьові виставки. Подібних прикладів можна знайти чимало. Адже цей шлях – створювати і надавати вільний доступ до копій або 3D-моделей творів мистецтва – логічний з точки зору збереження самих артефактів.

На думку М. Каулен, характеристикою сучасного стану музейного світу є "максимальне розширення меж музеєфікації – від одиничних нерухомих пам'яток до значних територій, елементів способу життя, тра-

дицій і т. д." [5, с. 20]. В Україні існують музеї, у яких застосовуються реконструкторські практики, – це інтерактивні музеї костюму "Victoria Museum" і музей "Становлення української нації". В обох музеях відвідувачу буде запропоновано торкнутись або приміряти репліки оригінальних експонатів. Над виставками працювали не тільки професійні історики та дизайнери, але й відомі в Україні реконструктори.

Окрім "живої історії" дослідники в межах історичної реконструкції виділяють такий напрямок, як турніри. Їх також можна поділити за специфікою організації та призначенням. Вони можуть орієнтуватися на відтворення певних історичних битв, перевірку військових практик минулого, в той час як організація інших передбачає пріоритет змагальності, що дозволяє сприймати "історичні бої" як вид спорту. "Турніри – сутністю цього напрямку є вивчення та застосування на практиці військового мистецтва певної епохи. Турніри розподіляються на постановочні (для глядачів або ж просто естетики) і спортивні, на яких учасники об'єктивно оцінюють свої сили та вміння" [4, с. 57].

Рух історичної реконструкції в Європі можна поділити на два напрямки: відтворення історії (historical reenactment), що поділяється на "живу історію" та військову реконструкцію (combat reenactment), а також творчу реконструкцію (creative history). Натомість в українському просторі більше уваги приділяється розвитку історичної реконструкції у вимірі спортивних змагань – ІСБ (історичних середньовічних боїв). Формою втілення виступають фестивалі, які привертають увагу до військової справи та історії. Найвідомішими фестивалями України є "Форпост", "Стародавній Меджибіж", "Terra Heroica", "Стара Фортеця", "Зов Героїв", "Ту Стань!". Зазначимо, що всі вони ставлять на перше місце саме військову реконструкцію та ІСБ. Фестивалів living history на території України майже не проводиться, або вони відбуваються за закритим принципом, хоча досить часто формат "живої історії" використовується у рекламних цілях. Велика увага надається різноманітним чинникам, які створюють ефект шоу, відходячи від історичної достовірності. "Часто фестиваль історичної реконструкції включає різні змагання і конкурси – фехтування, стрільба з лука чи арбалета, масові бої, конкурс на найбільш автентичний однострій. Такі фестивалі збирають не лише українського глядача, а й учасників із багатьох країн. Найвідомішими фестивалями-реконструкціями в Україні є "Битва нації" на території Хотинської фортеці, "Стародавній Меджибіж" та "Терра Героїка" на Хмельниччині" [3, с. 236]. Попри відхід від принципів "живої історії" поява подібних заходів є важливим кроком для формування уявлення про культуру минулого. Це сприяє відродженню традицій, інтеграції за спільними інтересами та формуванню конкурентоспроможної сфери дозвілля.

Надзвичайно важливо, що історична реконструкція нерозривно пов'язана із розвідками не тільки матеріальної, а й духовної культури людства. "Головна задача історичної реконструкції – відтворення не лише первинного образу старовинних предметів, але і цілісної картини світу, яким його сприймала людина тієї чи іншої епохи. У цьому зв'язку важливо дослідити духовну культуру народу, його систему цінностей, світогляд, проаналізувати документи, що відображають політичну, соціальну та економічну сторону життя суспільства" [2, с. 113]. Історична реконструкція, рольові ігри живої дії, ІСБ – все це компенсаторні хобі, які сприяють здоровому розвитку особистості реконструктора в індивідуальному напрямку. Отримавши найбільш широке розповсюдження в сфері дозвілля, рух історичної реконструк-

ції досить ефективно реалізує релаксаційну і компенсаційну функції культури. Важливо розуміти, що історична реконструкція як явище не може замінити інші, класичні, шляхи вивчення культури та історії через можливу політичну заангажованість, низький рівень доступу до джерел і можливість додавати у відтворювані процеси власне суб'єктивне бачення. Втім вона є ефективним методом занурення в культурне минуле, може ставати наочним посібником, а також одним з можливих способів практичного вивчення різних аспектів минулого.

Висновок. Метод історичної реконструкції широко використовується сучасними музейними та науково-дослідними інституціями, а фестивальна складова активно застосовується в туризмі. Історична реконструкція виступає інструментом, що сприяє зростанню рівня відвідування музеїв, підвищенню ступеня інтерактивності та полегшенню сприйняття експонатів відвідувачами. Результати дослідження можна буде практично застосовувати у сфері культурного менеджменту, проектної діяльності та у роботі зі збереженням культурної спадщини – матеріальної та духовної.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бродель Ф. Структура повсякденності: можливе і неможливе // Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, XV–XVIII ст. – К. : Основи, 1995. – Т. 1. – 543 с.
2. Верещагіна І. М. Феномен історическої реконструкції в прибуттєвості нових знань о прошлом общества / І. М. Верещагіна, М. Е. Савинцева // Вестн. Томского государственного университета. История. – 2019. – № 59. – С. 110–116.
3. Вишневецька Г. Г. Українські фестивалі як засіб просування позитивного іміджу країни / Г. Г. Вишневецька // Культурологічна думка. – 2016. – № 10. – С. 235–242.
4. Драчева Е. Л. Историческая реконструкция как основа формирования нового турпродукта / Е. Л. Драчева // Современные проблемы сервиса и туризма. – 2014. – Вып. 8. – № 4. – С. 55–67.
5. Каулен М. Е. Музей в пространстве города: современные тенденции / М. Е. Каулен // Городская цивилизация в музейных проектах XXI века. – М. : Артикальт, 2008. – С. 17–23.

A. M. Tormakhova, PhD, Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
60, Volodymyrska Street, Kyiv, 01033, Ukraine

A. A. Solovei, Master of Arts
Taras Shevchenko National University of Kyiv,
60, Volodymyrska Street, Kyiv, 01033, Ukraine

THE PHENOMENON OF HISTORICAL REENACTMENT IN THE XX–XXI CENTURIES CULTURE

The article deals with the phenomenon of historical reenactment. It is noted that its actualization in the context of the culture of the XX–XXI centuries is due to a change in trends in the development of society. The formation of a visual turn contributes to the emphasis on forms of perception that are focused on interactivity. The "dry" story of past events is extremely difficult to perceive in the context of the spread of digital culture. Mankind is accustomed to the appearance of events that shock, impress, inspire and most of the impact is due to visual stimuli. There are several types of historical reconstruction – "living history" and tournaments. The movement of historical reconstruction in Europe can be divided into historical reenactment, which is divided into "living history" and combat reenactment, as well as creative reconstruction. Instead, in the Ukrainian space more attention is paid to the development of historical reconstruction in the dimension of sports competitions – ISB (historical medieval battles). Reproduction of elements of everyday life can act as a valuable source of information about culture. The spread of the phenomenon of historical reconstruction had an extremely great potential for the socio-cultural sphere. Historical reconstruction can serve as a tool for modifying museum practices. In recent years, there has been a steady trend towards the appearance of theatrical performances that revitalize the work of museum institutions. The actualization of historical reconstruction leads to the formation of festivals associated with historical battles. Often the festival of historical reconstruction includes various competitions and contests – fencing, archery or crossbow shooting, mass battles, a competition for the most authentic uniform. They draw attention to military affairs and history, combining integrative, cognitive functions, as well as being a part of leisure. The results of the study can be practically applied in the field of cultural management, project activities and in the work with the preservation of cultural heritage – material and spiritual.

Key words: historical reenactment, museum, festival, culture, leisure, visual practices.

A. H. Tormakhova, канд. филос. наук, доц.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
ул. Владимирская, 60, г. Киев, 01033, Украина

A. A. Solovei, магистр культурологии,
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко,
ул. Владимирская, 60, г. Киев, 01033, Украина

ЯВЛЕНИЕ ИСТОРИЧЕСКОЙ РЕКОНСТРУКЦИИ В КУЛЬТУРЕ XX–XXI ВЕКА

В статье рассматривается явление исторической реконструкции. Отмечается, что его актуализация в контексте культуры XX–XXI века обусловлена изменением тенденций развития общества. Формирование визуального поворота способствует акцентуации на формах восприятия, которые ориентированы на интерактивность. Существует несколько разновидностей исторической реконструкции – "живая история", турниры. Воспроизведение элементов повседневного быта может выступать ценным источни-

6. Реконструкція // Словник української мови: у 11 т. – К. : Наук. думка, 1977. – Т. 8. – С. 496.

7. Тормахова А. Специфіка взаємодії культурних інститутів та проектів в сучасному українському просторі / А. Тормахова // Університетська кафедра. – 2016. – № 5. – С. 7–14.

8. The Touch Gallery [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.louvre.fr/en/touch-gallery>.

9. Tours and talks [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.britishmuseum.org/visit/tours-and-talks>.

REFERENCES

1. Brodel', F. (1995). Struktura povsjakdennosti: mozhylyve i nemozhlyve [The structure of everyday life: possible and impossible]. In Brodel', F. *Material'na cyvilizacija, ekonomika i kapitalizm, XV–XVIII st. T. 1.* [Material civilization, economics and capitalism, XV–XVIII centuries. Vol. 1]. Kyiv, Osnovy (In Ukrainian).

2. Vereshhagina, I. M., Savinceva, M. E. (2019). Fenomen istoricheskoy rekonstrukcii v priobretanii novykh znaniy o proshlom obshchestva [The phenomenon of historical reconstruction in the acquisition of new knowledge about the past of society]. *Vestnik Tomskogo gosudarstvennogo universiteta. Istorija*, № 59, 110–116.

3. Vyshnevs'ka, G. G. (2016). Ukraїns'ki festyvali yak zasib prosuvannja pozytyvnoho imidzhu kraїny [Ukrainian festivals as a means of promoting a positive image of the country]. *Kul'turologichna dumka*, № 10, 235–242.

4. Dracheva, E. L. (2014). Istoricheskaja rekonstrukcija kak osnova formirovanija novogo turprodukta [Historical reconstruction as the basis for the formation of a new tourist product]. *Sovremennye problemy servisa i turizma*, Vol. 8, № 4, 55–67.

5. Kaulen, M. E. (2008). Muzej v prostranstve goroda: sovremennye tendencii [Museum in the city space: modern trends]. *Gorodskaja civilizacija v muzejnyh proektah XXI veka*. Moscow, Artikul't, 17–23.

6. Rekonstrukcija [Reconstruction]. *Slovyk ukraїns'koi movy: v 11 tomah*. (1977). Kyiv, Naukova dumka.

7. Tormakhova, A. (2016). Specyfika vzajemodii kul'turnykh instytutiv ta proektiv v suchasnomu ukraїns'komu prostori [The specifics of the interaction of cultural institutions and projects in the modern Ukrainian space]. *Univertsytets'ka kafedra*, № 5, 7–14.

8. *The Touch Gallery*. Retrieved from <https://www.louvre.fr/en/touch-gallery>.

9. *Tours and talks*. Retrieved from <https://www.britishmuseum.org/visit/tours-and-talks>.

Надійшла до редколегії 06.09.20

ком информации о культуре. Распространение явления исторической реконструкции имело чрезвычайно большой потенциал для социокультурной сферы. Историческая реконструкция может выступать инструментом, с помощью которого осуществляется модификация музейных практик. В последние годы наблюдается устойчивая тенденция к появлению театрализованных представлений, которые оживляют работу музейных учреждений. Актуализация исторической реконструкции приводит к формированию фестивалей, связанных с историческими боями. Они привлекают внимание к военному делу и истории, сочетая интегративную, познавательную функции, а также выступая частью досуга.

Ключевые слова: историческая реконструкция, музей, фестиваль, культура, досуг, визуальные практики.

УДК 336.74:737](476)(091)

К. И. Шталенкова, магистр социологии, докторант программы по философии, ассистент Академического департамента гуманитарных наук и искусств Европейского гуманитарного университета, ул. Савичяус, 17, г. Вильнюс, 01127, Литва kseniya.shtalenkova@ehu.lt
ORCID iD 0000-0003-1880-3007

ЗОЛОТОЙ СТАНДАРТ НАЦИИ: ЗНАЧЕНИЕ ПЕРСОНИФИКАЦИЙ В ДИЗАЙНЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ ВАЛЮТ ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ

В статье рассматривается значение персонификаций в дизайне национальных валют Восточной Европы в XIX–XXI вв. Указанный регион представляет особый интерес как пространство пограничья с активной символической борьбой на политическом, социально-экономическом и культурном уровнях. Дизайн денег является идеологическим инструментом, связанным с формированием коллективной культурной традиции и исторической памяти, а процесс разработки национальных нарративов чувствителен к актуальным, в условиях которых он формируется. На основе визуального анализа денежных знаков, обращавшихся в обозначенный период на территориях Беларуси, Литвы, Польши, России и Украины, автор делает вывод, что персонификации государств используются только в дизайне денег Российской империи и Польши времен диктатуры Ю. Пилсудского. Остальные изображения людей преимущественно делятся на две категории: известные исторические деятели-мужчины либо аллегорические женские фигуры, репрезентирующие патриархальные ценности.

Ключевые слова: белорусский рубль, гривна, дизайн денег, идеология, историческая память, лит, национальный нарратив, персонификация, польский злотый, российский рубль.

Постановка проблемы. Появление человека на деньгах имеет комплексное значение как с технической стороны, так и с символической. Специфика человеческого глаза в том, что он лучше распознает именно изображения людей, кроме того, портрет является одним из самых сильных средств защиты от подделок [4]. Что же касается символического аспекта, то размещение определенных портретов на деньгах с античных времен [26, р. xviii] связано с очерчиванием границ власти и предпосылкой для ее установления. Одним из примеров здесь является отождествление личности властителя и божества-покровителя или героического предка, каковыми являются, например, изображения Александра Македонского в образе Геракла, что служило способом легитимации власти его преемников [17]. В более поздние времена используются и персонификации определенной локации или сообщества, которые воплощают идею о единстве и независимости [25, р. 21–25], их примерами является богиня Рома, олицетворяющая Рим и Римскую империю [25, р. 25], Британия как символ времен Римской империи, возрожденный во времена расцвета Британской империи [25, р. 19], и один из наиболее популярных примеров – Марианна как персонификация Французской Республики. В последнем случае это уже не столько закрепление нерушимости власти определенного лица, сколько сплочение широкого круга индивидов, основанное на распознавании образа и самоидентификации с визуализированной абстрактной идеей, которая представляет такое сообщество. То есть через персонифицированный образ сообщества, каковым является и персонификация государства, возникает формирование коллективной культурной традиции и исторической памяти, а также происходит разделение коллективного опыта посредством визуальной коммуникации через деньги как идеологический инструмент. Данный аспект требует рассмотрения в перспективе визуальных культурных исследований, поскольку отсюда возникает возможность проследить, каким образом дизайн нацио-

нальных денег реагирует на события в политическом, социально-экономическом и культурном поле конкретных государств и регионов.

Анализ исследований и публикаций. Одним из первых исследователей, которые обратили внимание на визуальный аспект денег, является Г. Зиммель, который в своем труде "Философия денег", впервые опубликованном в 1900 г., рассматривает материальность денег в категориях эстетизации социальных практик [28]. Зиммель отмечает, что видимые формы позволяют постичь деньги как абстрактную идею, однако с развитием и интеллектуализацией социальных отношений вещественный характер денег приобретает всё более условные черты, стремясь к своей идеальной форме. Однако Зиммеля скорее интересует психология социальных отношений, устанавливаемых посредством денег как медиа, в то время как В. Беньямин в 1928 г. пишет в "Улице с односторонним движением" [13, р. 96], что необходимо осуществить описательный анализ банкнот, хотя в их дизайне он видит лишь мифологизацию капитализма, не усматривая политических коннотаций. Далее визуальный аспект денег на долгое время оказывается недооцененным исследователями, однако с развитием культурных и визуальных исследований в 1980–1990-е гг. дизайн денег становится перспективным объектом анализа. Так, в своей книге 1995 г. М. Биллинг рассматривает его как одно из проявлений "банального" национализма [14], а в 1999 г. международная команда исследователей выпускает сборник, посвященный вызовам, с которыми сталкиваются национальные валюты на рубеже третьего тысячелетия [21]. Среди материалов, представленных в данном сборнике, также есть статьи, фокусирующиеся на дизайне денег как идеологическом инструменте. Эта исследовательская перспектива была продолжена в анализе репрезентаций женских образов в дизайне американских денег XIX в., осуществленном К. МакГинли в 1995 г. [19], а также в исследовании Э. Хеллхайнера 1998 г., посвященном соотношению